

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

TOETSINGSKADER VOOR
PRODUCTIEDIEREN

SAMENVATTING

Doel en activiteiten van de raad

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de staatssecretaris van Economische Zaken gevraagd en ongevraagd adviseert over multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn inclusief diergezondheid. De RDA bestaat op dit moment uit circa veertig leden met zeer uiteenlopende achtergrond en deskundigheid, die er op persoonlijke titel en zonder last of ruggenspraak zitting in hebben.

De Raad voor Dierenaangelegenheden behandelt vraagstukken over de volle breedte van het dierbeleid: over gehouden en niet-gehouden, dus 'in het wild levende' dieren, over hobbydieren, over gezelschapsdieren, en over productie- en proefdieren.

De Raad legt het resultaat van zijn beraadslagingen neer in een zogenaamde *zienswijze*. Die geeft een overzicht van wetenschappelijke en maatschappelijke achtergronden van een vraagstuk, en adviseert over beleidsrichtingen en oplossingsrichtingen voor dilemma's. Consensus is niet noodzakelijk: een zienswijze van de raad kan minderheidsstandpunten bevatten.

Woord Vooraf

Volgens de wet geldt voor het houden van productiedieren in ons land het Nee-tenzij-principe: het mag niet, tenzij de staatssecretaris van Economische Zaken uitzondering maakt. De regelgeving voorziet in kaders en normen voor het houden van productiedieren en er is een lijst met dieren waarvoor een uitzondering is gemaakt; dat zijn de dieren die voor productie gehouden mogen worden.

In het verleden zijn meer dan eens diersoorten voorgedragen om aan deze lijst te worden toegevoegd. Voor die gevallen zijn, onder meer door de Raad voor Dierenaangelegenheden, specifieke toetsingskaders ontwikkeld en toegepast. Daardoor ontstond de behoefte aan één toetsingskader waarmee, ongeacht de betrokken diersoort, beslissingen kunnen worden onderbouwd over het opnemen op de lijst of het weer verwijderen daarvan. Op verzoek van de staatssecretaris heeft de RDA dit ene toetsingskader ontwikkeld en in deze zienswijze neergelegd.

De Raad hecht veel belang aan transparantie en een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werk. Daarom wordt tegelijk met de integrale zienswijze over dit onderwerp deze publiekssamenvatting gepubliceerd.

Den Haag, maart 2016

Marc Schakenraad, secretaris

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

TOETSINGSKADER VOOR
PRODUCTIEDIEREN

SAMENVATTING

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Toetsingskader Productiedieren

Gevraagde zienswijze

Vraag: Kan er een toetsingskader worden opgesteld dat voor alle diersoorten een afgewogen oordeel mogelijk maakt over de vraag of ze voor productiedoeleinden gehouden mogen worden? Het uitgangspunt van de Wet dieren is 'Nee, tenzij' – tenzij de wetgever bepaalt dat het mag. Dan komt de betreffende diersoort op de productiedierenlijst. Het toetsingskader zou de overheid een instrument moeten bieden om de daarvoor nodige afweging integraal en transparant te maken.

Aanleiding: 'Er is in Nederland nog geen eenduidige manier om te toetsen of een diersoort als productiedier kan dienen,' legt Hans Hopster uit, de voorzitter van het forum dat deze zienswijze voor de raad voorbereidde. In het dagelijks leven is hij lector Dierenwelzijn aan de hogeschool Van Hall Larenstein en senior onderzoeker Dierenwelzijn bij de Animal Sciences Group van Wageningen UR. 'Vanaf het begin is er veel discussie over geweest dat productiedieren zonder meer op de lijst terecht kwamen terwijl het niet is uitgesloten dat ook voor deze soorten specifieke houderijmaatregelen nodig zijn. De Raad heeft eerder toetsingskaders gemaakt voor insecten, vissen en de dromedaris. Ook worden er af en toe nieuwe aanvragen ingediend voor dieren die nog niet eerder waren opgenomen. Dit onderstreept het belang van een systematiek die niet voor een of twee diersoorten maar voor alle soorten hetzelfde is.'

Hans Hopster

De uitkomst van de toetsing hoeft uiteraard niet hetzelfde te zijn, licht Hopster toe, want die hangt af van het gebruik of de functie van het dier en van de informatie die in de afweging wordt betrokken. Die kan voor een konijn anders zijn wanneer het een gezelschapsdier is dan wanneer het een productiedier of een proefdier is. 'Maar de systematiek van de afweging moet altijd hetzelfde zijn zodat alle relevante vragen worden gesteld en de uitkomst onder alle omstandigheden is uit te leggen.'

Overwegingen: De beoordeling van de vraag of een dier op de productiedierenlijst mag, hoort eigenlijk in twee étappes te verlopen,' aldus Hopster. 'Eerst moet je altijd kijken of een dier geschikt is om zonder problemen gehouden te worden. Is dat het geval, dan ga je vervolgens kijken of dat ook geldt voor 'houden voor productie'. Daarbij gelden natuurlijk over het algemeen nogal wat andere omstandigheden, onder meer door de economische drijfveren van de houder.' Bij het maken van de eigenlijke afweging voor productiedieren wordt gebruik gemaakt van het kader dat uit eerdere zienswijzen

van de RDA is voortgekomen, en dat in de recente zienswijze *One Health* in zijn meest actuele en uitgewerkte vorm verscheen. Hopster: 'Daarbij worden dan weer de relevante waarden in acht genomen uit de domeinen 'mens', 'dier' en 'ecosysteem'. Onderdeel daarvan zijn de drie dimensies van duurzame productie: *people, profit, planet.*'

Advies: Gebruik bij het beantwoorden van de vraag of diersoorten op de productiedierenlijst moeten komen, het hier aangeboden afwegingskader. Beoordeel daarbij eerst de geschiktheid van de diersoort om te worden gehouden, daarna de geschiktheid om voor productie te worden gehouden. Verleen een mogelijke nieuwe ont-heffing op individuele en tijdelijke basis en onder voorwaarden. Dat levert een bruikbare verkenning op van de houderijvoorwaarden die straks onderdeel moeten zijn van het opnemen op de lijst. Leg de bevindingen vast in een dossier en zorg ervoor dat de overwegingen bij een beslissing openbaar zijn. Maak deze afweging ook voor dieren die al een lange historie hebben als productiedier.

Korte weergave van de inhoud

Op verzoek van de staatssecretaris van Economische Zaken heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden een toetsingskader ontwikkeld voor alle voor productie te houden diersoorten. De Raad hecht grote waarde aan transparante en samenhangende beleidsafwegingen. Eerder gaf de Raad zijn zienswijze over nieuwe, voor productie te houden vissoorten (2002) en de dromedaris als productiedier (2006). Met dit nieuwe toetsingskader kan een integrale, samenhangende afweging worden gemaakt met betrekking tot de aanvaardbaarheid van het houden van een diersoort als productiedier. Dat gebeurt op basis van feiten, analyses en waarden volgens de *One Health*-benadering.

Foto: Twan Wiermans

Varkens staan in Nederland op de lijst van voor productie te houden dieren. Zij zijn echter niet getoetst met een toetsingskader zoals in deze zienswijze.

De keuze om een diersoort toe te voegen aan of te verwijderen van de productiedierenlijst is in de kern normatief. Op het moment dat er een concrete aanvraag voorligt zullen belangen van mens, dier en ecosysteem tegen elkaar afgewogen moeten worden.

Op basis van de Wet dieren is het verboden dieren te houden voor productie tenzij de diersoort geplaatst is op bijlage II van het Besluit houders van dieren. In dit Besluit kunnen ook specifieke houderijvoorschriften worden opgenomen met betrekking tot productiedieren. Daarnaast maakt de wet het mogelijk om voor het houden van een bepaalde diersoort een individuele ontheffing toe te passen.

Daarmee zijn er drie situaties mogelijk met betrekking tot productiedieren:

- a) Een aanvrager vraagt om een individuele ontheffing om een bepaalde diersoort voor productiedoeleinden te mogen houden;
- b) Een aanvrager vraagt om een diersoort toe te voegen aan bijlage II van het Besluit;
- c) Een aanvrager vraagt om een diersoort te verwijderen van bijlage II van het Besluit.

Het toetsingskader dat in deze zienswijze wordt gepresenteerd, kan worden toegepast op elk van deze situaties, al kunnen de argumenten verschillen. Het kader kan ook gebruikt worden voor diersoorten die andersoortige producten of diensten leveren. Het is wenselijk om het kader regelmatig te evalueren om het actueel te houden.

De larven van de Black Soldier Fly kunnen het composteringsproces van organisch materiaal versnellen. Begin 2015 werd tijdelijk ontheffing verleend voor het gebruik van de vlieg voor productiedoeleinden.

Het toetsingskader is als volgt opgebouwd:

Stap 1: Het verzamelen van informatie

Er wordt informatie verzameld over de gevolgen van het houden van de diersoort voor productiedoeleinden vanuit de aspecten dier, mens en ecosysteem. Het gaat dan om feitelijke informatie over de diersoort en de beoogde houderij-omstandigheden, en om economische, bedrijfskundige, ecologische en volksgezondheidsaspecten.

Stap 2: Analyse

Op basis van de informatie van stap 1 worden de mogelijke knelpunten geanalyseerd voor het welzijn, inclusief de gezondheid van het dier. Daarnaast wordt er gekeken naar mogelijke risico's voor de volksgezondheid en het ecosysteem. Tot slot wordt bekeken welke maatregelen de aanvrager heeft voorzien om de kans op de mogelijke knelpunten zo klein mogelijk te houden.

Stap 3: Argumenten en afweging

Hier worden de verschillende argumenten voor het toelaten of juist afwijzen van een diersoort als productiedier op een rij gezet en in verband gebracht met de waarden zoals beschreven in de zienswijze One Health. Op basis hiervan kan worden besloten welke argumenten doorslaggevend zijn bij het toelaten of juist afwijzen.

Bij gebruik van het toetsingskader geeft de Raad de volgende uitgangspunten en aanbevelingen:

1. Maak een koppeling tussen de huisdierenlijst en de productiedierenlijst. Voor het beantwoorden van de vraag 'kan deze diersoort gehouden worden voor productie', moet eerst de primaire vraag 'kan deze diersoort gehouden worden?' bevestigend beantwoord te zijn.
2. Wanneer voor een diersoort sprake is van wezenlijk verschillende houderijssystemen of productiedoelen beveelt de Raad aan dat de afweging voor ieder daarvan afzonderlijk wordt gemaakt.
3. Bij het toelaten als productiedier van een diersoort die in Nederland niet eerder voor dat doel is gebruikt, wordt geadviseerd om dit – na volledige toetsing – altijd eerst op basis van individuele ontheffingen te doen. Daaraan moeten dan voorwaarden zijn gekoppeld over de manier van houden, om het welzijn van de dieren te borgen. Ook kunnen er voorwaarden worden gesteld om diergerichte gegevens (outputparameters) te registreren met het oog op eventuele vervolfbeoordelingen.
4. Het toevoegen van een diersoort aan de lijst van diersoorten voor productiedoeleinden moet altijd gepaard gaan met specifieke houderijvoorschriften die verankerd worden in het daartoe bestemde Besluit. Waar dit voor de reeds aangewezen diersoorten nog niet het geval is, adviseert de Raad om alsnog voor deze soorten specifieke houderijvoorschriften op te nemen.
5. Maak het mogelijk om herbeoordeling aan te vragen voor diersoorten die voor productiedoeleinden zijn aangewezen. Zorg hierbij wel voor stabiliteit door de conclusie van een (her)beoordeling tenminste vijf jaar geldig te laten zijn.

Foto: iBen Seelt, laatzeealandzien.nl

Proefproject Zeeuwse Tong voor de commerciële kweek van tong in Colijnsplaat.

6. Pas het toetsingskader niet alleen toe voor productiedieren zoals bedoeld in het Besluit, maar gebruik het ook voor diersoorten die bedrijfsmatig andersoortige producten of diensten leveren.
7. Toets alle diersoorten van de huidige Bijlage II van het Besluit met behulp van dit toetsingskader en leg de bevindingen vast in een dossier.
8. Maak de feiten, analyses en waarden op basis waarvan een besluit wordt genomen om een diersoort al dan niet te houden voor productie, transparant en inzichtelijk.

Tot slot merkt de Raad op dat voorliggende toetsingskader kan worden aangepast aan nieuwe inzichten op basis van nieuw beschikbare kennis en ervaring.

Kwartels worden in Frankrijk gehouden als productiedier. In Nederland staat de kwartel niet op de productiedierenlijst.

Photo: ANP Foto

Bijlage

Betrokkenen bij deze zienswijze

Deze zienswijze is een product van de gehele Raad voor Dierenaangelegenheden. Hij werd voorbereid door de leden drs. H.M. van Veen en prof.dr. L.J. Hellebrekers onder voorzitterschap van dr.ing. H. Hopster. Het secretariaat van het forum werd vervuld door drs. M.W. Oonk.

Leden van de Raad voor Dierenaangelegenheden op 1 januari 2016

Prof.dr. J.J.M. van Alphen
Prof.dr.ir. J.A.M. van Arendonk (tot 1 januari 2016)
Dr.ir. G.B.C. Backus
Dr. H.M.G. Beers-Schreurs
W.T.A.A.G.M. van den Bergh
Mr. A.G. Dijkhuis
Prof.mr. A.A. Freriks
Prof.dr. S. Haring
Prof.dr. ir. L.A. den Hartog
A.L. ten Have-Mellema
Prof.dr. L.J. Hellebrekers
Dr. S.A. Hertzberger
J.E. Hesterman
A.J.M. van Hoof
Dr.ing. H. Hopster
Prof.dr.ir. M.C.M. de Jong (tot 1 januari 2016)
Ir. M. de Jong-Timmerman
J.Th. de Jongh

Drs. J. Kaandorp
Prof.dr.ir. B. Kemp
Prof.dr. F. van Knapen
Prof.dr. P.A. Koolmees
Prof.dr. M.P.G. Koopmans
Dr. F.L.B. Meijboom
Prof.dr. F. Ohl, voorzitter († 28 januari 2016)
Ir. F.C. v.d. Schans
Dr.ir. M.C.Th. Scholten
Prof. dr. M.M. Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan
Prof.dr. J.A. Stegeman
Ir. M.H.A. Steverink
H.W.A. Swinkels
Dr.ir. J.W.G.M. Swinkels
Drs. R.A. Tombrock
Prof.dr.ir. van Trijp
Drs. H.M. van Veen
P.J. Vingerling (tot 1 maart 2016)

2016, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved

Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie Naamsvermelding 3.0 Nederland. Voor de volledige tekst van deze licentie zie <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>

Ontwerp:

Ellen Bouma, www.ellenbouma.nl

Productie en eindredactie:

Martijn de Groot, www.martijndegroot.com

Opmaak en drukwerk:

Xerox/OBT, Den Haag

Foto omslag:

Dierenbeeldbank

Foto's binnenwerk:

Copyright foto vermeld naast de foto

www.rda.nl

Raad voor Dierenaangelegenheden

p/a Ministerie van Economische Zaken

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

Bij de productie van deze samenvatting is gebruik gemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloorvrij gebleekt en 100% gerecycled.